

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

- обґрунтування логіко-психологічних основ використання комп'ютерних технічних засобів у процесі професійної освіти;
- розробка методологічних засад комп'ютерно-професійного навчання для осіб з особливими потребами для системи професійного навчання людей з вадами зору.
- вдосконалення змісту і методики вивчення основ нових інформаційних технологій в освіті;
- висвітлення проблем розробки педагогічних програмних засобів і використання їх в навчальному процесі при реалізації дидактичних умов використання комп'ютерно-професійних засобів навчання;
- реалізація дидактичних функцій комп'ютерів при вивченні окремих курсів професійного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колісниченко Н. Розвиток освітньої системи та управління нею з погляду синергетичного підходу. // Зб. наук. праць Української Академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 385–394.
2. Кремень В. Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України // Вісник НАН України. – 2001. – № 3. – С. 22–25.
3. Матвієнко О. Забезпечення інформаційної підтримки управління: до проблеми підготовки спеціалістів // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – С. 220–222.
4. Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Професійно-технічна освіта. – 2002. – № 3. – С. 2–8.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm
1. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 2. – 816 с.

Марія МИХНЮК, Еміль КУРКЧІ

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

У статті розглянуто деякі аспекти процесу формування системи професійно-педагогічної діяльності, що є основою професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Вказані основні види такої діяльності й охарактеризовані їх цілі.

Політичні, економічні та соціальні зміни в сучасному українському суспільстві висувають нові вимоги до якості професійно-педагогічної підготовки у ВНЗ майбутніх інженерів-педагогів, змісту їх професійно-педагогічної діяльності, що суттєво впливає на формування у них професійної компетентності. Висока кваліфікація та розширення сфери професійної і педагогічної діяльності майбутніх фахівців забезпечують їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Структура педагогічної діяльності розглянута в працях С. І. Архангельського, В. С. Безрукової, А. В. Козакова, Н. В. Кузьміної, Н. Н. Нікітіної; вимоги до професійно-педагогічної діяльності висвітлені в працях С. Я. Батишева, А. П. Біляєвої, С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Т. Лозовецької, Р. С. Гуревича, О. Е. Коваленко й інших науковців.

Метою нашої статті є дослідження процесу формування системи професійно-педагогічної діяльності інженерів-педагогів для здійснення ними в майбутньому фахового навчання учнів у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ).

Нині система вищої освіти України перебуває в стадії реформування та удосконалення, що здійснюється на основі вимог Державних стандартів вищої освіти, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту».

Відомо, що інженерно-педагогічна освіта є складовою вищої освіти, яка спрямована на розвиток особистості і її творчих здібностей, формування професійної і психолого-педагогічної культури майбутніх фахівців.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

Зміст поняття «інженер-педагог» має двоякий характер. Передусім – це інженер відповідної технічної галузі, а по-друге – це педагог, який інтегрує психолого-педагогічні і методичні знання та вміння зі спеціальними. Від якості сформованих інженерних і педагогічних знань, умінь та навичок залежить його майбутня професійна компетентність.

У «Словнику іншомовних слів» поняття «компетентність» визначається як «проінформованість, обізнаність, авторитетність» [7, 345]. Вважається, що компетентність фахівця включає професійні знання, уміння і навички, досвід роботи у певній виробничій галузі, соціально-комунікативні й індивідуальні здібності особистості, які забезпечують самостійність у здійсненні професійної діяльності [3, 722].

На відміну від компетентності, «професійна компетентність» визначається як базова характеристика діяльності фахівця. Вона включає як змістовний, так і процесуальний компоненти і має наступні суттєві ознаки: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення [2, 7].

Основні компоненти професійно-педагогічної діяльності майбутніх інженерів-педагогів забезпечують її цілісність і визначають різнобічний функціональний характер. На основі аналізу існуючих підходів в педагогіці, психології, дидактиці і методиці вибудовується система видів педагогічної діяльності інженера-педагога.

Так, Н. В. Кузьміна в структурі педагогічної діяльності виокремлює три взаємопов'язані компоненти: конструктивний, організаційний і комунікативний [4]. Педагогічну діяльність можна визначити як єдність мети, мотивів, дій, результату, де системоутворюючою характеристикою педагогічної діяльності є мета [3, 640]. Педагогічна діяльність також розглядається як організована система низки діяльностей, до якої входять практична, методична, управлінська і науково-дослідницька діяльність [6, 640].

В. С. Безрукова розглядає наступні види педагогічної діяльності, що виконує інженер-педагог:

- здійснення професійно-теоретичного і професійно-практичного навчання;
- виховна діяльність;
- виробничо-технологічна діяльність щодо організації виробничої праці учнів;
- підвищення особистої кваліфікації і самоосвіти;
- професійна орієнтація учнів;
- технічна творчість;
- навчально-експериментальна діяльність дослідницького характеру [1, 156–157].

На думку Н. М. Нікітіної, О. М. Железнякової, М. О. Петухова, педагогічна діяльність інженера-педагога має наступні види діяльності:

- прогностичну, що прогнозує результат майбутньої педагогічної діяльності;
- проєктивну, за допомогою якої здійснюється проєктування і планування педагогічного процесу;
- організаційну, котра забезпечує організацію педагогічних дій педагога і діяльності студентів у навчально-виховному процесі;
- комунікативну, на основі якої будується міжособистісна взаємодія і відносини, необхідні для ефективної організації педагогічного процесу;
- рефлексивну, змістом якої є підведення підсумків своєї педагогічної діяльності [5, 14].

На основі аналізу існуючих підходів вибудовується цілісна система видів професійно-педагогічної діяльності інженера-педагога, що необхідна для здійснення навчально-виробничого процесу в ПТНЗ.

На нашу думку, ця система може мати в своїй структурі наступні складові професійно-педагогічної діяльності: проєктивну, технологічну, методичну, організаційну, виховну і дослідницьку (рис. 1).

Розглянемо більш детально вказані види професійно-педагогічної діяльності.

Відомо, що проєктування навчально-виробничої діяльності у ПТНЗ здійснюється відповідно до «Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» та на основі аналізу технологічних процесів з відповідній галузі виробництва. До проєктивної діяльності інженера-педагога відносяться його наступні дії:

- розробка паспорту комплексно-методичного забезпечення предмета і професій;
- розробка робочих навчальних програм із спеціальних предметів і виробничого навчання;

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

- розробка навчально-плануючої документації викладача спеціальних дисциплін і майстра виробничого навчання (поурочно-тематичних планів, переліку навчально-виробничих робіт, планів виробничого навчання на місяць, планів роботи кабінету, майстерні, лабораторії).

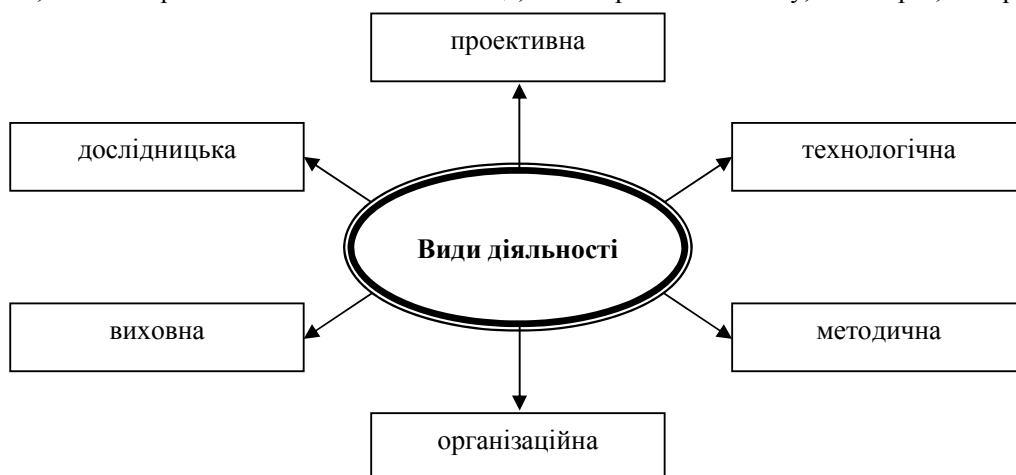

Рис. 1. Види професійно-педагогічної діяльності інженера-педагога.

Технологічна діяльність у навчальному процесі забезпечує розвиток умінь і навичок майбутнього фахівця зі структурування змісту, вибору форм і методів теоретичного та виробничого навчання, розробки дидактичного забезпечення тощо.

До вказаного виду діяльності майбутнього інженера-педагога можна віднести наступні його дії:

- конкретизація цілей і завдань навчально-виробничого процесу;
- відбір змісту навчального матеріалу;
- визначення організаційно-педагогічних умов навчально-виробничого процесу (матеріально-технічне, дидактичне та методичне забезпечення; вибір форм і методів навчання; забезпечення міжпредметніх зв'язків);
- розробка структури уроків теоретичного і виробничого навчання;
- запровадження сучасних виробничих технологій в навчальний процес;
- відвідування уроків в процесі педагогічних практик у досвідчених викладачів і майстрів виробничого навчання.

Методична діяльність асоціюється з методичною роботою інженера-педагога. Метою цієї діяльності є засвоєння найбільш раціональних методів навчання тих, хто навчається; підвищення рівня загальнодидактичної і методичної підготовленості до організації і проведення методичної роботи; обмін педагогічним і виробничим досвідом. Загалом методична діяльність майбутнього інженера-педагога спрямована на:

- розробку навчально-технологічної документації і дидактичних засобів навчання;
- обмін виробничим і педагогічним досвідом у процесі проведення практичних семінарів, науково-методичних конференцій, симпозіумів, «круглих столів» тощо;
- розробку планів-конспектів традиційних і нестандартних уроків;
- проведення фрагментів уроків виробничого навчання і спеціальних дисциплін;
- здійснення аналізу проведених занять з висновками і пропозиціями;
- методичні розробки з системи уроків з відповідної теми;
- розробку критеріїв оцінювання навчальних досягнень тих, хто навчається, на основі тестового контролю й ін.

Прийнято вважати, що організаційна діяльність майстра виробничого навчання та викладача спеціальних дисциплін й учнів ПТНЗ здійснюється в межах навчально-виробничого процесу. Н. Н. Нікітіна до цієї діяльності відносить наступні дії:

- здійснення мотиваційної діяльності учнів;
- інтеграція та адаптація навчального матеріалу до рівня підготовленості тих, хто навчається, і їх життєвого досвіду;
- організація сумісної діяльності учнів, в процесі виробничого і теоретичного навчання

за допомогою застосування різноманітних форм та методів;

- стимулювання пізнавальної самостійності і творчої активності тих, хто навчається [5, 15].

Виховання в педагогічній літературі розглядається, з одного боку, як функція суспільства з підготовки підрастаючого покоління до життя, а з другого – воно є організованим і цілеспрямованим процесом, який здійснюється педагогом у навчальних закладах і спрямований на розвиток особистості [6, 73].

Вважається, що виховний характер навчання виражається в об'єктивно існуючому зв'язку між навчанням і вихованням, а характер і результати роботи виховання в процесі навчання визначаються змістом знань, організацією і методами навчальної діяльності. До видів виховної діяльності у ПТНЗ можна віднести індивідуальну та колективну виховну роботу з учнями закріпленої групи, активом групи, проведення вечорів відпочинку, творчих диспутів, різноманітних походів та екскурсій тощо.

Дослідницька діяльність учнів ПТНЗ пов'язана з вирішенням творчого дослідницького завдання і передбачає етапи, характерні для наукового дослідження (визначення проблеми, формування гіпотези дослідження, аналіз результатів і остаточне узагальнення, формулювання висновків й ін.) [3, 236].

Окрім того, в навчально-виробничому процесі досліджуються отримані результати навченості учнів і відповідність цих результатів цілям, змісту й умовам навчання, виявлення причин високої та низької якості навчальних досягнень учнів, корегування навчальних дій учнів та підвищення їх активної громадянської позиції, зацікавленості в засвоєнні спеціальних знань, формуванні професійних навичок і вмінь.

Виконавши аналіз загальної характеристики спільних професійних і педагогічних дій майбутніх інженерів-педагогів зі здійснення навчально-виробничого процесу в ПТНЗ, можна представити наступну систему їх діяльності:

- розробка навчально-дидактичного комплексу з навчальної дисципліни, професії;
- здійснення аналізу технологічних процесів з відповідної галузі;
- оволодіння прийомами роботи з сучасним обладнанням, механізмами, пристроями;
- дотримання правил експлуатації галузевого устаткування;
- оволодіння професійно-практичними вміннями і навичками з фахової професії;
- дотримання технічних норм і правил при виконанні технологічних процесів;
- здійснення аналізу технічної документації;
- розробка технологічної документації, в тому числі документації письмового інструктування;
- забезпечення ефективної організації навчально-виробничого процесу;
- прогнозування результатів професійної діяльності;
- здійснення самоаналізу виробничої та педагогічної діяльності;
- запровадження в навчально-виробничий процес активних методів навчання;
- здійснення контролю за навчально-виробничою діяльністю тих, хто навчається, та визначення результатів їх навченості на основі аналітичної діяльності;
- проведення позакласних заходів з учнями закріпленої групи;
- координація різних видів професійно-педагогічної діяльності тощо.

Отже, можемо зробити наступні висновки:

- 1) професійно-педагогічна діяльність є основою професійної компетентності майбутнього інженера-педагога;
- 2) види цієї діяльності є різнобічними і становлять цілісну систему професійних дій;
- 3) професійно-педагогічна діяльність майбутнього інженера-педагога є інтегративною і спрямована на формування професійної компетентності учнів ПТНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безрукова В. С. Педагогика. Проектная педагогика: Учеб. пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов. – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 342 с.
2. Демченко С.О. Развитие професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін ВТНЗ: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Кіровоград, 2005. – 20 с.
3. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. І. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя. – М.: Высшая школа, 1986. – 139 с.

5. Никитина Н. Н., Железнякова О. М., Петухов М. А. Основы профессионально-педагогической деятельности: Учеб. пособие для студентов среднего профессионального образования. – М.: Мастерство, 2002. – 288 с.
6. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Состав. Е. С. Рапацевич. – Минск: Современное слово, 2005 – 720 с.
7. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – 567 с.

Володимир АНТОНЮК

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті обґрунтовується необхідність для сучасного педагога оволодіння комп'ютерною грамотністю, що є важливою складовою його професійної компетентності. Аналізуються можливі шляхи вдосконалення та підвищення рівня цієї грамотності.

Світогляд і духовний світ сучасної молоді формується значною мірою засобами масової інформації та новітніми інформаційними технологіями: використання телекомунікаційних засобів, CD-дисків, Інтернету. Це зумовило комп'ютеризацію освіти, що відповідно спонукає викладачів ВНЗ і вчителів загальноосвітньої школи добре оволодівати комп'ютером. З огляду на це актуальною є проблема комп'ютерної грамотності нинішнього вітчизняного педагога.

Метою нашої статті є аналіз комп'ютерної грамотності як складової професійної компетентності сучасних вчителів.

Соціально-філософському аспекту комп'ютеризації приділяли значну увагу В. Венда, К. Зуєв, А. Самарський та багато інших вчених. Питанням самостійної організації навчальної діяльності із застосуванням комп'ютерів займалися В. Глушков, В. Коржуков, Н. Полякова й ін. Проблеми підвищення ефективності навчального процесу, особливо індивідуального навчання, коли учень стає об'єктом педагогічного впливу й активним суб'єктом навчальної діяльності із застосуванням комп'ютерної техніки, досліджували В. Глушков, В. Крутецький, В. Галузинський, В. Наурзоков, І. Резвицький та інші науковці.

Організація самостійної роботи учнів із застосуванням комп'ютерної техніки може здійснюватися одночасно за кількома напрямками. Н. Полякова, зокрема, називає такі з них:

- розробка часткових алгоритмів розв'язання типових задач;
- розробка евристичних приписів нетипових задач;
- розробка навчаючих програм як більш вищий ступінь алгоритмізації;
- індивідуалізація самостійних робіт; спеціалізація самостійної роботи з урахуванням практичних задач спеціальності;
- розробка систем рефератів з окремих тематичних розділів та ін. [2].

Педагог у своїй роботі є тією людиною, котра покликана створювати навколо себе магічну обстановку, в якій би діти легко засвоювали навчальний матеріал і не лише його відтворювали, а й робили аналіз вивченого, знали, як ці знання треба застосувати на практиці. У цьому контексті доцільно говорити про професійну компетентність педагога, що передбачає наявність відмінних знань зі свого предмета, з психології, педагогіки, методики навчання і виховання, загалом іти в ногу з часом, з науковим і технічним прогресом. Тільки це може забезпечити сучасному педагогу успіх у професійній діяльності.

Сьогодні одним із факторів науково-технічного прогресу є комп'ютеризація всіх сфер діяльності суспільства. Особливо актуальним цей процес є для навчальних закладів освіти. Високими темпами здійснюється інформатизація школи: встановлюються нові мультимедійні комп'ютерні класи, які відповідають усім сучасним вимогам та потребам школи; розробляється нове прикладне програмне забезпечення тощо.

Як свідчить педагогічний досвід, використання в школі комп'ютерної техніки й оволодіння нею викликане суспільними потребами: поява нових професій і спеціальностей (комп'ютерний дизайн, офіс-менеджер, системний адміністратор та ін.); широке використання комп'ютера в плануванні виробництва; моделювання та прогнозування соціальних, економічних, політичних явищ; видавнича сфера тощо. Можна з впевненістю сказати, що нині